ЛІСОВИЙ і МИСЛИВСЬКИЙ журнал

FOREST AND HUNTING MAGAZINE

№ 4-2017

Ні приватизації, ні концесії

У боротьбі за істину

Мисливський протест

Майор Виприцький Петро Гаврилович на полюванні під Вьюнсдорфом (Німеччина) у 1953 році

Армія мисливців

Що спільного у військових з мисливцями та що відбулось з Товариством військових мисливців ЗС України

Важливою умовою, що сприяє збереженню і розвитку військово-мисливського Товариства була і залишається активна підтримка з боку командування армії, яке повинно розуміти, з одного боку, важливу роль і значення мисливського спорту, спортивного рибальства та спортивної стрільби для військовослужбовців, їх відпочинку на природі – важливої умови психологічної реабілітації. З іншого боку, мисливство – загартовує, робить з хлопців справжніх чоловіків, захисників батьківщини.

У далекому середньовіччі воїни не обходилися без полювання. Вагому частину продовольства гриднів староруських князів складали мисливські трофеї. Благо, у той час дика природа, що оточувала поселення, була «коморою» свіжого м'яса. Тому князі мали свої певні місця проведення полювань з метою добування частини харчування своїм дружинам. Це можна спостерігати в топонімах і у наш час. Наприклад, назва населеного пункту Кийлів, свідчить про те, що у далекому минулому це були місця полювання (ловів) легендарного київського князя. Ще раніше у стародавній Греції деякі воїни прикрашали свої шоломи або щити іклами сікачів (самців дикого кабана), які вони добули особисто. Це повинно було устрашати супротивника, наочно кажучи йому, що це мужня людина, здатна взяти верх у поєдинку з таким потужним і лютим звіром, як вепр. Виходить, що в усі часи здобич диких тварин супроводила людей, які вибрали військову професію.

Мисливці, невійськові, теж не були осторонь армії і завжди допомагали країні у скрутні часи. У воєнні часи мисливці ставали вправними солдатами та взірцевими снайперами та розвідниками.

Так у 1938 році Польська мисливська спілка виступила з ініціативою збирати використані патрони (гільзи) від гладкоствольної і нарізної зброї для потреб армії. Її клич «Використані набої – у фонд народної оборони» знайшов відгук по всій країні. Адже метал, з якого виготовляли зброю, Польща взагалі не виробляла. Для мисливців це не складало труднощів, оскільки до цього часу всі використані гільзи викидали на смітник. Нова гільза коштувала 15 грош, а стріляна – лише 2–3 гроші, проте кожна має 2 грами чистої міді. Якщо рахувати, що в середньому кожен мисливець щороку купує 200 набоїв, а мисливців у Польщі було на той час 50 тисяч, то вони витрачали 10 млн патронів, тобто,

20 тонн міді. Польська спілка мисливських товариств організувала випуск спеціальних мішечків з написом «Фонд народної оборони», які роздала власникам великих мисливських господарств, де після полювання слід було складати гільзи. Польська спілка мисливських товариств організувала друк листівок, які вкладали у кожну пачку готових патронів, з нагадуванням здавати використані патрони у фонд народної оборони.

Проте у фонд здавали кошти не лише польські мисливці. Відомо, що бельгієць Шольберг надіслав до фонду раритетну мисливську рушницю, яку в подальшому було продано на спеціалізованому аукціоні. Долучались до підтримки армії й діячі мистецтва. Відомі виконавці, як і сьогодні українські митці, давали концерти, кошти від яких йшли у фонд оборони. А Краківська філія літераторів вирішила, що кожен літератор повинен написати вірш або новелу, гонорари за які направлялись у «Фонд народної оборони».

Але повернімось до мисливців. Політика управління Другої Речі Посполитої схвалювала залучення мисливців до військової справи. Як свідчать історичні джерела, з цією метою органи державної влади організовували змагання спільно для воєнних та мисливців. Співпраця мисливців та військових мала місце й за правління Австро-Угорської імперії.

У 1902 р. Стрілецьке офіцерське товариство запросило членів Галицького мисливського товариства до участі у змаганнях з влучності стрільби, які тільки у 1902 році сім разів були організовані у Львові. З метою заохочення до участі у змаганнях були закуплені призи: срібні портсигари, запальнички, золотий годинник «Омега».

Крім планових змагань, які проводило офіцерське Стрілецьке товариство, воно також організовувало змагання під час проведення з'їздів Галицького мисливського товариства, зокрема, під час IX з'їзду у (1905 р.), X з'їзд у (1906 р.). Більше того, офіцерське Стрілецьке товариство фінансувало нагороди переможців – золотий годинник і бронзову статуетку стрільця.

Окрім Львова, стрілецькі змагання відбувались й в інших містах Галичини. Зокрема великої популярності цей вид спорту здобув у Стрию, де у серпні 1923 році відбулись показові стрільби гірської дивізії на полігоні у Завадові. Крім військових, участь брали також мисливці, але лише члени Малопольського мисливського товариства. У 1908 році у Жешові військове стрілецьке товариство запросило місцевих членів Галицького мисливського товариства на стрілецькі змагання.

Крім вправ на стрільбищі, військові не оминали можливості вправлятись у стрілецькій майстерності й на полюванні на дичину. Про це свідчать чисельні офіцерські мисливські товариства, які існували у міжвоєнний період. Історичні джерела свідчать, що мисливці-військові брали активну участь у громадському житті мисливців. У 1922 році у Перемишлі організовано «Офіцерський мисливський клуб». Військові клуби намагались не лише впливати на органи влади для лобіювання інтересів мисливства, але й об'єднували воєнних мисливців з метою проведення полювань. Офіцерський мисливський клуб у 1929 році був прийнятий асоційованим членом Малопольського мисливського товариства, яке поширювало свою діяльність у Галичині. Офіцери, крім активної участі у громадському житті мисливців, надавали посильну допомогу. Так, 27 лютого 1927 року у Львові в залі офіцерського казино відбулось мисливське віче Малопольського мисливського товариства, на якому були присутні 150 мисливців. Серед них – багато генералів та полковників. Крім того, офіцерський мисливський клуб у Львові запрошував 10 мисливців з числа воєнних до членства. Відзначалось, що прерогативу вступу мали діючі офіцери, офіцери запасу та воєнні пенсіонери. Членство в організації надавало право полювання на мисливських угіддях, які орендував клуб.

За підтримки старости Самбірського повіту у 1930 році у повіті організоване офіцерське мисливське товариство. З метою організації полювання для членів товариства йому було надано в користування мисливські угіддя на території села Бісковичі Самбірського повіту. Відомо, що на території Галичини аналогічні товариства діяли у містах Городок, Дембиці, членами товариства були винятково офіцери. З повідомлень у пресі того часу видно, що запрошені мисливці становили від 1/6 до половини від усіх, хто брав участь у полюванні. Помічено, що найчастіше гостями ставали офіцери. Адже через специфіку воєнної служби, пов'язаної із частою зміною місця проживання, їм важко було стати членами мисливського товариства та брати участь у його роботі.

Після Першої світової війни були організовані курси з навчання мисливських та лісових охо-

Президент Польщі Ігнацій Мосцицький під час полювання, 30-ті роки двадцятого століття

КВМ № 171 (колектив військових мисливців) районного Києво-Святошинського військкомату під час полювання на косулю в грудні 1984 року в угіддях Ржищівського мисливського господарства

ронців з числа воєнних інвалідів у Білянах під Краковом. У 1916 році було випущено перших 26 кандидатів. Цей факт підтверджує, що професія військового є найбільш спорідненою з галуззю мисливства.

Офіцери сприяли культурному розвитку мисливства. Зокрема у Перемишлі в офіцерському казино під керівництвом капітана Владислава Кобилянського діяла офіцерська мисливська бібліотека, в якій з 4497 книг 88 були присвячені мисливській тематиці. Малопольське мисливське товариство закликало наслідувати вчинок капітана Кобилянського.

Специфіка воєнної служби дістала своє відображення й у нормативно-правовому забезпеченні. Так, мисливці-офіцери армії, поліції й прикордонники, які були членами Польської спілки мисливських товариств, не підлягали третейському (товариському) суду товариства. Мисливські проступки та конфлікти за участю офіцерів розглядали військові товариські суди. При порушенні правил полювання офіцери-мисливці несли відповідальність не лише перед кримінальним та цивільним законодавством, а й перед товариським судом честі.

Під час окупації на Волині 1916–1918 роках дозволялось індивідуальне полювання офіцерам у формі.

За два роки до Другої світової війни у Берліні було організовано виставку трофеїв, у якій з дозволу місцевої комендатури і військового керівництва мали право брати діючі офіцери та офіцери запасу.

Ці історичні факти свідчать про те, що військові відігравали значну роль у формуванні культури та традицій мисливства в Європі.

Вже тоді мисливців вважали резервом армії, а їхнє вміння влучно стріляти робило їх професійними воїнами. Раніше, коли рішення тактичних операцій військового конфлікту залежало не лише від технічного оснащення армії й уміння командного складу правильно поєднувати свої військові знання з практики, але й від рівня підготовки молодшого армійського складу і особистих якостей кожного бійця.

Полювання допомагає виховати людину, яка добре адаптована в природі, знає, як поводитися і що робити в складних ситуаціях, які виникають під час її перебування в умовах природного ландшафту. Уважність, спостережливість, обережність, уміння маскуватися, здатність аналізувати ситуацію і приймати правильне рішення, та ще уміння користуватися ручною вогнепальною зброєю і точно уражати своїм пострілом ціль не лише нерухому, але й таку, що рухається, при призові в армію робить мисливця на 50% вже підготовленим.

Про це ніколи не забували в армії. Тому, по закінченню громадянської війни і становленню нової держави на розвалинах Російської імперії, в Робітничо-селянській Червоній Армії (РККА) згадали про полювання. «Полювання, особливо по великому звірові, розвиває якості, необхідні пішому розвідникові, і є хорошою практичною школою в придбанні навичок, необхідних у справі розвідки», – було зазначено в наказі Реввоєнради республіки № 1215 від 5 червня 1921 року, який призначав командуванню з'єднань і частин РККА залучати до колективного полювання офіцерів і рядових. Цей наказ вимагав, як один з пунктів, у програму навчання особового складу розвідувальних підрозділів внести колективне полювання на великого звіра «переважно в зимовий період, але не менше двох разів на рік». Поза сумнівом, на такому полюванні розвідник не може не отримати необхідний йому досвід. Але, мені здається, що цей наказ переслідував й іншу мету. У той важкий час спаду економіки, зниження виробництва сільгосппродукції, м'ясні трофеї, здобуті на полюванні, були непоганим додатком у харчах особового складу армійських підрозділів.

У тому ж році новим наказом Реввоєнради республіки створюється Центральна комісія полювання і рибальства (ЦКОР) при Головному штабі РККА (наказ № 2262 від 10 жовтня 1921 року). Цим же наказом створюються окружні і фронтові комісії, це зміцнило позиції військово-мисливських організацій, створених в армійських з'єднаннях. При командувачі військами України і Криму така Комісія була створена у кінці 1921 року.

Як бачимо, питанню полювання в армії у перші роки становлення радянської держави приділялася дуже серйозна увага. Це ж демонструє і наказ М.В. Фрунзе № 570 від 17 квітня 1924 року, який ввів у дію Інструкцію про організацію і проведення занять з полювання і рибальства в частинах РККА. Там зазначалося, що в цілях правильної постановки полювання, розпорядженням командуючих військами округів, фронтів і армій при кожній окремій частині й у військових вузах організувати гуртки (секції) мисливців і рибалок. У члени таких гуртків зараховувати аматорів і знавців полювання і рибальства з числа

КВМ № 179 Науково-дослідного центру професійного здоров'я льотного складу ЗСУ на відкритті полювання на пернату дичину в серпні 2005 року в урочищі Аврами Ржищівського МГ

червоноармійців, командирів, політробітників.

Але ці об'єднання армійських мисливців були розрізненими, діяли вони самостійно без єдиного керівництва. Тому Реввоєнрада СРСР 17 жовтня 1933 року приймає рішення «Про створення Всеармійського військово-мисливського товариства і його філій у військових округах», і, як наслідок цього рішення, в травні 1934 року проводиться конференція мисливців Радянської Армії. Тоді ж у травні 1934 року розрізнені мисливські гуртки у військових частинах, що розквартировані в Україні, об'єднуються в єдину громадську окружну організацію військових мисливців, правоприємником якої через 70 років стало Товариство військових мисливців і рибалок Збройних Сил України (ТВМР ЗСУ).

Автор цих рядків *(ред. Володимир Урсул)* став військовим мисливцем у 1972 році. Перебуваючи членом КВО № 1 (Колектив військових мисливців при штабі військ ПрикВО у місті Львів), я брав участь у колективних полюваннях на пернату водоплавну дичину біля Краковця (70 км на захід від Львова на самому кордоні з Польщею), на косулю і зайця полював під селом Корчвівка. Ім'ям цього села і називалося мисливське господарство. Вже тоді господарства у військових мисливців мали добре обладнані бази, які були в змозі надати не лише місце для ночівлі в облаштованому приміщенні з повним постільним комплектом, але і кухні для приготування нехитрих мисливських страв, а також столові кімнати з необхідним набором посуду і сервіровки столу.

Але з деякими угіддями військових мисливців і рибалок ПрикВО я познайомився набагато раніше, ще в дитинстві. Починаючи з середини 1950-х років, я виїжджав на риболовлю зі своїм батьком – пристрасним рибалкою. Тоді побував у рибних господарствах Млинки, Майдан, і на Інженерному озері Львівського полігона.

Переїхавши у 1974 році жити до Ірпеня, я був прийнятий на облік у первинний колектив – КВО № 171 Київської гарнізонної ради військово-мисливського товариства. Основні мої полювання у той час проходили в угіддях мисливських господарств «Діброва Ленінська» і «Тетерівське». Пізніше були освоєні угіддя «Прохоровського» (Черкаська область) і «Ржищівського» господарств. В усіх цих господарствах були зручні для відпочинку мисливців бази. Згадуючи той час, можу впевнено казати, що багато в підтримці належного стану основних фондів цих баз активно брали участь самі мисливці. Також і заготівлю зимових кормів, підгодівлю представників дикої фауни і навіть охорону угідь від браконьєрів нарівні з єгерями виконували рядові мисливці. Це робилося у вигляді трудоучасті, яку, згідно із статутом Товариства, змушений був виконувати кожен мисливець.

Військові мисливці вели активне життя, не лише проводячи полювання, вони брали участь і в змаганнях на стенді Товариства, розташованому у Броварах. Цей стенд був створений у 1960-х роках. А найперший Київський стенд військових мисливців (зараз неіснуючий), побудували за ініціативи маршала Тимошенка в 1930-х роках, розташовувався він на схилах Дніпра у бік Києво-Печерської лаври.

До розпаду Союзу мисливські господарства ТВМР ЗС СРСР за влаштуванням своїх баз і кількістю дичини в угіддях домінували, випереджаючи господарства інших громадських організацій УТМР і «Динамо». Поступалися вони тільки господарствам Держлісгоспу. У мене на пам'яті дані таксації копитних у 1985 році в угіддях «Тетерівського» господарства, які мені відкрив начальник господарства Кряжев В.А. На той час тут в угіддях популяція козулі становила 760 особин, а кабана – 260. Такому успіху військових мисливців передувала правильно поставлена робота охорони угідь, заготівлі зимових кормів, проведення комплексу біотехнічних заходів, залученню до цього рядових мисливців. На одного єгеря доводився один обхід.

Згідно з розпорядженнями командування, закріпленими відповідними наказами, командири частин своїм мисливцям, для проведення колективного полювання, надавали автотранспорт. Хороший це був час, вдалі тоді були полювання, на яких панували рівність і демократія. Завдяки своєму захопленню військові мисливці могли прекрасно відпочити, морально відволіктися від повсякденної рутини. Але і відпочинок був активним, допомагав військовослужбовцям підтримувати на рівні свій фізичний стан.

Перед розпадом Радянського Союзу окружні організації ТВМР почали дещо втрачати свій рівень, але намагалися утримувати позиції, продовжуючи зберігати усі напрацювання радянського часу. Ще в 1980-х роках головою Цен- »

» тральної ради ТВМР Київського Червонопрапорного військового округу був обраний полковник Микола Гурін, який залишився на своєму посту і після отримання Україною незалежності. Те, чим володіло у той час ТВМР, можна побачити у газеті «Дзеркало тижня» за 2002 рік у історичній довідці Миколи Гуріна: «Після війни подібні організації з'явилися в Одеському і Прикарпатському військових округах. На початок 1990-х років у ТВМР налічувалось 56 тис. членів, у розпорядженні яких перебували 39 мисливських і 2 риболовецькі господарства, 11 будинків мисливців і рибалок, 11 спортивно-стрілецьких стендів, 2 риболовецькі туристичні бази, 8 мисливсько-рибальських магазинів, 2 заводи. Автотранспорт, плавзасоби, готельний фонд повністю задовольняв потреби Товариства». Це було достатньо солідне майно, як для громадської організації.

Після отримання Україною незалежності Верховна Рада у 1994 році передала все майно колишніх громадських організацій в Управління Держмайна. Таким чином все, чим володіло ТВМР ЗС СРСР до цього часу, перейшло у власність держави. Але у 1995 році Кабінет Міністрів дозволив передати майно, що раніше належало цим організаціям, під управління їх правонаступників уже в новій Україні. ТВМР ЗСУ і була таким правонаступником і 13 травня 2003 року спеціальна комісія Верховної Ради з питань приватизації визнала статус його власника. Але ТВМР ЗСУ так і не оформило свої права і власником майна залишалася держава.

ТВМР ЗСУ шукало шляхи виживання, дещо міняючи свою структуру.

Потім керівництво Товариства робить, на мою думку, фатальний (можливо, свідомо) крок – виводить ТВМР з-під крила ЗСУ, роблячи його самостійною незалежною громадською організацією. Київська гарнізонна рада ТВМР поступово втрачає все, чим володіло. Спочатку закривається магазин «Военохот» у Києві, потім здається підприємцеві Ю.А. Кізьку в оренду на 50 років стенд у Броварах, колись кращий СРСР. Потім настає черга всіх мисливських і риболовецьких господарств.

Нині мисливці київської гарнізонної ради не мають своїх угідь для проведення полювань. Усі дії з розбазарювання мисливських господарств і їх майна відбувалися без згоди найвищого органу ТВМР ЗСУ – Конференції Товариства, порушуючи Статуту організації. Більше того, враховуючи, що ТВМР ЗСУ не набуло юридичного права на майно організації, вони розпродали фактично державне майно.

Міністерство оборони подало позов до суду, який своїм рішенням у 2002 році передав майно ТВМР ЗС СРСР, у власність міністерства. В Міноборони було підготовлено відповідні документи для передачі майна Товариства на баланс міністерства, але віз і нині там.

Наводити усі детальні подробиць рейдерського захоплення майна Товариства, яке намагалося провести в травні 2008 року «Міжрегіональне товариство мисливців», що було штучно створене керівниками Українського Фінансового Холдингу не має сенсу, але вони могли б стати темою для цікавого детективного роману.

Отже, організація, яка повинна об'єднати військових-мисливців у такі не прості для України часи – дискредитувала себе, втратила повагу, традиції, майно, мисливців – членів Товариства. Найбільш потужну, дисципліновану та взірцеву мисливську організацію майже втрачено. Але маємо надію – не назавжди. Зараз, як ніколи, така організація потрібна Україні, армії, нашим військовим і ми впевнені, що вона відродиться. Нам потрібна сучасна військова організація мисливців, як і сучасна та сильна Українська армія.

Підготували Олег ПРОЦІВ, Володимир УРСУЛ

ЗАГРОЗИ

Вовки чинять свавілля у Національних парках

Чабанам у гірських районах ледь не щодня доводиться відбивати овець від лісових хижаків. «Вовки у пошуках їжі спускаються з гір на пасовиська, та лише для того, щоб вполювати здобич: козу, теля, інколи корову чи коня, – каже Юрій Тюх, заступник директора НПП «Синевир». Юрію Тюху неодноразово доводилося зустрічатися з хижаками на лісовій стежці. – Першими на людину не нападають, хіба що натрапите на вовка, хворого на сказ».

Науковці дослідили: найбільше вовків на території Карпат – у Львівській та Закарпатській областях, найменше – в Чернівецькій. Місцеві мисливці кажуть, що такого скупчення сіроманців давно не бачили, тим паче влітку. Зазвичай, вовки активізуються взимку. Та нині у них – малюки, і самиці полюють у пошуках

їжі. Відколи отари подалися на полонини, почастішали випадки, коли лісові хижаки нападають на свійських тварин.

«При нормі 1 вовк на 10 гектарів, на Закарпатті їх уп'ятеро більше. Та востаннє відстрілювали вовків торік», – каже Мирослав Опаленик, голова ГО ТМР «Соколець».

Варто зазначити, згідно з інформацією відділу охорони території НПП «Сколівські Бескиди», працівниками служби охорони Бутивлянського лісництва в першій половині липня виявлено та складено акт обстеження місця загибелі двох самців оленя благородного, які стали здобиччю вовків. Це свідчить про високу чисельність вовка на території парку, що призводить до істотної шкоди чисельності ратичних. У НПП «Сколівські Бескиди» інформують, що в складний зимовий період, про це вони писали в лютому, було виявлено факти та складено відповідні акти загибелі копитних тварин від нападу вовків, а саме: олень благородний – 34 особини; козуля європейська – 3 особини; кабан – 5 особин. **F&H**